

Els espais escènics a Granollers: una panoràmica històrica

67

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
1999

Resum: *A partir de fonts documentals molt diverses (escrites i orals) la ponència fa un recorregut pels diversos espais teatrals de la ciutat des dels inicis del segle XIX fins a l'actualitat. Al començament del segle XIX el Teatre de Sant Domènec va donar el relleu als locals socials de can Sala i can Mariano. L'esplendor de la vida associativa portà a edificar, entre 1878 i 1891, quatre teatres a la italiana —el Casino, el Centre Catòlic, la Unió Liberal i l'Alhambra— i a principis del segle XX s'incorporaren els locals socials de l'Orfeó Granollerí i de l'Harmonia. Després de la Guerra Civil, amb la destrucció de la vida associativa, aquests escenaris desaparegueren gradualment. S'utilitzà el Casino fins al seu canvi d'ús i començà la recerca de locals aprofitables: sales d'actes escolars, parroquials, municipals i particulars. Amb l'arribada de la democràcia, el teatre sortí al carrer. La construcció del Centre Cultural de la Caixa de Pensions, l'obertura i tancament de la Saleta, la remodelació de la Casa de Cultura Sant Francesc, el Teatre de Ponent i el projectat Teatre Municipal configuren el panorama actual dels espais escènics granollerins.*

Introducció

Quan el 1977 es va tancar l'últim teatre local per convertir-se en bingo, vam voler recollir la informació més completa, tant escrita com oral, sobre els locals de Granollers on s'havia fet teatre. Volíem constatar documentalment la problemàtica de la manca d'un espai adient. Vaig comptar llavors amb la valuosa col·laboració d'en Gregori Resina, que tenia una enorme experiència completada amb una memòria prodigiosa, i també amb l'aportació de vivències i recerques d'en Joan Colomé.

Ara, quan refaig aquell treball¹, amb nova informació, m'adono una altra vegada de les limitacions que conté i, com ja havíem fet públic llavors, resto obert a les aportacions que s'hi puguin fer.

Els inicis

68

La primera sala de la qual tenim constància escrita que s'hi havia fet teatre és la que coneixem actualment per la Sala Tarafa.² Aquest edifici havia format part fins el 1823 de l'antic Hospital de Sant Domènec, construït entre els segles XIV i XV per Bertran de Seva; després fou convertit en magatzem de les tropes franceses i, posteriorment, en teatre.

Ens en parla Esteve Garrell en els seus «Records de noi»³ ja que quan ell era vailet va actuar al teatre de Sant Domènec. Ens comenta que, quan ell tenia 5 o 6 anys, actuava a la Passió fent-hi d'àngel del Getsemaní, o sigui l'any 1856 o 1857, i quan tenia 18 anys, segurament el 1869, interpretava Sant Joan, amb la que seria la seva esposa, que hi feia de Samaritana.⁴

L'edifici va ser, després, seu de dues escoles públiques i, posteriorment, església. Es va convertir en biblioteca el 21 d'octubre de 1926, i a vegades era utilitzada per a dramatitzacions. La primera durant el 1956-1957⁵ i l'última, *Les Arrels*, el 26 de juny de 1963⁶. Hi cabien unes 400 persones en cadires d'envelat.

El primer local que es va construir com a teatre fou Can Sala, que estava ubicat on actualment hi ha la botiga de la cadena Millar, amb l'entrada pel carrer Sans. En aquest local s'hi van domiciliar successivament moltes societats: el Jardín, el Porvenir, Casino Democrático Republicano Progresista, Casino Mercantil, la Cambra Agrícola del Vallès i el Centre Radical d'Aliança Republicana. Cap

¹ J.M. Farnés i Sararols: *L'espai escènic a Granollers*. Ponència del Centre d'Estudis de l'Associació Cultural de Granollers. 10-1-1977.

² Jordi Baulies: *Granollers*. Ed. Selecta. Barcelona, 1965. Pàg. 243.

³ Esteve Garrell Escorsell: «Records de noi. Fets i Costums del segle XIX». *El Congost*, núm. 812. 6-4-1902.

⁴ Arnador Garrell: *La Vida d'En Joan Gralla (un vilatà del XIX)*. Antoni López, llibreter. 1930. Pàg. 59.

⁵ Hi ha informació no contrastada que *No me esperes mañana* de 23 d'octubre de 1956 no es va arribar a representar.

⁶ Lluís Tintó: Memòria de mèrits i instància sol·licitant la declaració d'utilitat pública de l'Associació Cultural de Granollers. 1985. Pàg. 35.

a l'any 1886 es parla de Can Ventura, on es feia ball, i podria ser molt bé un altre canvi de nom del mateix local.

Can Sala estava compost de jardí i teatre, i comprèn el que hem conegut popularment per «Els radicals». El 1891 la publicació *El Congost*⁷ ens parla que s'hi feia ball. El 1920 es converteix en el cinema Principal, posteriorment esdevé sala d'art i assaig i el 1984 comença a funcionar com a sala X.

El local era reduït (recordem que durant temps se l'anomenava el cine petit) i l'escenari encara ho era més. Al volum extraordinari de *La Gralla* de l'any 1930⁸, ens explica amb cert humor que «Una representació de la Passió dins d'un teatre tan petit que casi obligava a doblar els braços de la Creu». A l'any 1934 s'hi varen fer unes reformes importants. A l'escenari no hi havia teler. En el local hi cabien unes 400 o 500 persones, dividides entre la platea i el galliner que hi havia sobre de l'entrada i els serveis.

Aquesta sala, junt amb Can Veter (que es convertí en L'Alhambra), van ser fins el 1880 els únics locals condicionats per fer-hi teatre. Seguim amb *La Vida d'en Joan Gralla*⁹ on Amador Garrell ens informa que la nit del 17 de gener de 1875, mentre els carlins assaltaven la vila, es feia la festa dels carreters a la sala del Porvenir i que el seu pare, Esteve Garrell, es trobava al mercat de Sant Antoni de Vilamajor on prenia part en una representació teatral.¹⁰ En el treball anterior vaig situar aquesta festa a Can Sala, que havia estat el local de la societat el Porvenir, encara que en l'extra de *La Gralla* de la Festa Major de 1930 Josep Coma ens localitza un ball en la històrica nit del 17 de gener al vell edifici de Can Mariano.¹¹

Can Mariano era una sala de ball amb un entarimat. El local estava situat en el passatge Triomf. Aquesta sala era molt popular: hi anaven els soldats del quarter de Sant Carles. La sala estava situada al primer pis, i s'hi entrava per un vestíbul amb una escala a cada costat. A la planta baixa hi havia una cort. Tenien grup escènic, que feia comèdies d'un acte i sainets.

⁷ *El Congost*, num. 282.

⁸ Josep Coma: «De la meva Quinta». *La Gralla*. Extra Festa Major 1930. Pàg. 34

⁹ Amador Garrell: *La Vida d'En Joan Gralla (un vilatà del XIX)*. Antoni López, llibreter, 1930. Pàg. 4 i 5.

¹⁰ *Ibidem*. Pàg. 28.

¹¹ Josep Coma: «De la meva Quinta». *La Gralla*. Extra Festa Major 1930. Pàg. 34.

El local va sorgir com a lloc d'esbarjo del Cor Amics de la Unió que es fundà el 1877. Les dimensions de la sala eren molt reduïdes. Posteriorment, quan ja no hi havia el cor de Can Mariano, s'hi va instal·lar una pista de patinar a la planta baixa. Actualment hi ha botigues i habitatges.

L'esplendor de la vida associativa

Cinc anys després de la darrera carlinada,¹² les ganes de tenir una casa pròpia fan que en només 11 anys s'edifiquin quatre locals, amb un teatre a la italiana molt ben dotat. En aquests espais, junt amb el seu bar, s'hi descabdellarà una intensa vida associativa. Cal tenir en compte que cadascuna d'aquestes petites repúbliques tindrà vida pròpia i comptarà amb el seu grup de teatre.¹³

El Casino de Granollers¹⁴ va néixer el 1878 de la fusió de dues Societats: Terpsicore i Granollerense i va agafar el nom de Casino Apolo. Per la Festa Major de 1879, com que no disposen de local, fan un envelat on hi havia l'era d'en Bilúia, al costat del Casino. L'edifici va ser construït amb 210 accions de 125 ptes., les quals van ser adquirides per menestrals de la vila i alguns propietaris de la població i de la comarca. Des del principi se'l va motejar com a «casino dels senyors». Es va inaugurar per la Festa Major de 1880, coincidint amb l'enllumenat de gas de la vila. El Casino tenia un teatre, bar, sala i pati. El 1887 van construir els camerinos dels artistes i el 1890 aquest teatre va oferir les primeres representacions d'òpera italiana.

El local és una sala rectangular. Al pis trobem una galeria circular amb llotges fins arran d'escenari. A baix, una mica alçades seguint la mateixa forma que la galeria, hi ha llotges. L'escenari té una embocadura solemne d'uns 9 m d'ample per 6 m d'alçada. El teló dona pas a un espai més ample, amb bastidors, telons i rompiments suspesos amb barres que arrenquen d'un teler. Té una fondària d'uns 7 m. En la part inferior hi ha escotillons perquè els éssers

¹² El 17 de gener de 1875 uns tres mil carlins, capitanejats pel general Tristany, van saquejar la vila i van fer diverses víctimes. Van segrestar trenta-cinc veïns amb alcalde i regidors, pels quals van demanar un rescat de trenta-cinc mil duros.

¹³ *La Gralla*. Extra Festa Major 1930. Editorial.

¹⁴ *La Gralla*. Extra Festa Major 1930. La vida de les societats locals. Notes soltes.

fantàstics puguin aparèixer i desaparèixer. El paviment, lleugerament inclinat per evitar que els peus dels actors desapareguin i per accentuar la perspectiva, fa semblar l'escena més profunda.

La sala està il·luminada per la luxosa aranya central, que pot ser elevada o abaixada segons les necessitats. Té una capacitat d'unes 280 butaques, més 200 places en les llotges superiors. Tant la sala com el hall estan profusament adornats, fruit de l'època en què es va construir.

Més tard, l'any 1958, el Casino canvia de nom a causa d'una fusió amb el Club de Ritme. D'ara endavant es dirà Casino-Club de Ritme. Amb les obres arrenquen les llotges que hi havia alçades de la platea i també cobreixen el terra de l'escenari de manera que inutilitzen els escotillons.

Cal esmentar que cap als anys 1934-1935 es va fer un projecte d'ampliació de la sala, que incloïa les dependències i el mateix vestíbul anterior, però que no es va portar mai a terme. El projecte era de Marian Lassus, arquitecte municipal.

Els Joglars hi van fer la preestrena de *Mary d'Ous* el 2 de desembre de 1972 i es va aprofitar que es reformava la sala per crear-hi l'espectacle *Joan Sala, Àlies «Serrallonga»* que es va donar a conèixer amb gran expectativa el 14 de desembre de 1974. Després de la representació de *La Torna*¹⁵ el 18 i 19 de novembre de 1977 es van presentar, contra Els Joglars, les denúncies que els van portar a la presó i al posterior judici. Aquests fets van originar, com a resposta, un moviment popular reclamant la «llibertat d'expressió».

L'any 1976 s'hi va fer una reforma important amb la intenció de convertir-lo en discoteca i va acabar en bingo, fins a l'actualitat. Ara es parla de retornar-li la finalitat per a la qual es va construir.

El Centre Catòlic és l'altre teatre a la italiana que es va construir a Granollers. Pertanyia a l'Associació Catòlica. L'edifici va ser construït el 1881 allà on era la plaça de l'Església, concretament on hi ha l'edifici de Càritas (antiga Escola Sant Esteve), al costat d'on hi

¹⁵ Guillermo Ayesa: *Joglars: una historia*. Editorial la Gaya Ciencia 1978. Pàg. 217 i 231.

havia, en aquell temps, els *hermanos* (Escola dels Germans de la Doctrina Cristiana).

Al Centre Catòlic hi havia un pati i un teatre. Aquest darrer tenia les mateixes característiques del Casino: platea, llotges un xic alçades de la platea i llotges en una galeria superior que arribava fins a l'escenari. Hi cabien unes 300 persones a la platea i unes 200 a les llotges. L'escenari tenia uns 9 m d'ample, per uns 5 m d'alçada i uns 5 o 6 m de fondària. Disposava d'uns recursos mecànics com els del Casino, però estava molt ben equipat tècnicament.

L'entitat data del 27 de juny de 1886. El 1914 va rebre el nom d'Hispano Cine perquè s'hi van començar a projectar pel·lícules. Amb la irrupció del cinema sonor se'l va batejar com a Esplai Cinema.¹⁶ L'edifici va ser destruït a conseqüència de la Guerra Civil de 1936-1939.

La Unió Liberal neix per unes lluites més o menys encobertes entre la gent aplegada a l'entorn del Centre Catòlic i els liberals, que arribava al pacte de la fam per part dels conservadors respecte dels més idealistes, que apostaven pel progrés. Esclata una reacció per part dels liberals que prenen com a detonant l'assistència de l'orquestra dels Agustins a un acte en favor de les escoles laiques (Josep Coma hi parla d'un enterrament civil).¹⁷ Unes quantes persones van ser expulsades del Centre Catòlic. Com a reacció es funda una altra societat, La Unió Liberal, en els estatuts fundacionals de la qual hi constarà que cap soci no ho podrà ser, alhora, del Centre Catòlic. La nova societat s'anomenarà Germandat i tindrà la finalitat d'ajudar-se i protegir-se, fomentar la instrucció i exercir la beneficència. La fundació de la Germandat no comportava la construcció de cap edifici, per la qual cosa estableixen que cada mes celebraran reunió general rotativament al Cafè de Can Sala, Can Planes (Cal Veter) o Can Mariano.

El 1890, després d'adonar-se de les activitats que podrien dur a terme si tinguessin casal propi, adquireixen, a la carretera, els terrenys d'en Torrent, coneguts pel Clos d'en Piferrier. Aquell

¹⁶ Lambert Botey i Jordina Medalla: «El cinema a Granollers: noves aportacions», *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 1997* Pàg. 17

¹⁷ Josep Coma: «De la meva *Quinta*», *La Gralla*, Extraordinari Festa Major 1930. La Unió Liberal.

mateix any estrenaren el teatre d'*Istiu*, en un tancat d'aquest terreny i per la Festa Major de 1891 van inaugurar l'edifici. Els socis van treballar desinteressadament en les obres de construcció, fent de paletes, electricistes, fusters,... fins i tot el mateix arquitecte (mestre d'obres) Ramon Vendrell no va cobrar res. Els qui hi treballaven van ser recompensats amb accions. Altres socis també hi van participar amb aportacions econòmiques.

Sabem que el local es va fer en etapes: primerament la sala, una àmplia nau, on hi devien caber unes mil persones. Més tard es va reduir per fer-hi un vestíbul, damunt del qual es va construir una grada, d'on arrencava una galeria circular amb llotges, fins arran d'escenari. A baix, arrencades en forma rectangular, hi havia llotges —no gaire còmodes—, que en fer-se les de la galeria foren alçades al mateix nivell i arrencades de forma ovalada. En una meitat del pati hi havia butaques i, en l'altra, cadires de boga, que després també van ser canviades per butaques.

Al final hi devien caber unes mil persones.¹⁸ Als volts de 1912 el local ja s'havia completat tal com l'hem conegut. Més endavant la societat va adquirir les ruïnes de la fàbrica de Can Romanyó o de Can Serrat, la qual cosa va permetre engrandir l'espai fins a la plaça del Peix.

L'escenari era de 9 m d'ample, per uns 12 m de fondària, amb 5 m aproximadament d'alçada (cos de l'edifici d'uns 15 m), amb soterranis que tenien practicables i el cordam necessaris per facilitar tota mena d'espectacles i trucs escènics. Tenia instal·lació de gas i aigua. Va ser muntat pel maquinista de teatre Madalena de Barcelona i el decorat va ser confiat a l'escenògraf Chia i al pintor local Ignasi Martí. Aquell escenari era tan gran que l'any 1932, en la representació d'*Aida*, hi havia més de 200 persones en escena. Tenim notícia que pels anys 18 o 20 s'estrenaren *Els Pastorets* de Folch i Torres (primera estrena fora de Barcelona) i el cap de tramoia, Ernest Vilà, va introduir-hi el reòstat líquid.¹⁹

Acabada la Guerra Civil, els que s'anomenaven llibertadors varen anar casa per casa dels accionistes per obligar-los a donar la seva

¹⁸ Amador Garrell i Alsina: *Granollers Vila Oberta*. Ed. Miquel Arimany, 1960. Pàg. 281.

¹⁹ El 1913 arribà l'electricitat a Granollers amb l'empresa Estabanell i Pahisa. També s'hi va instal·lar la companyia francocatalana Energia Elèctrica de Catalunya, SA.

acció, amb la intenció que en cedissin la propietat. Incautat així per Falange, el local de La Unió Liberal va anar canviant de nom. El van anomenar «Salón-teatro anexo al local de la FET i de las JONS». Posteriorment el van rellogar amb el nom de Pista Rosa i, finalment, Centri-Club. La sala, convertida en ball, se l'anomenava popularment Can Trepadella. Hi va fer teatre un grup d'estudiants universitaris de Granollers des del 1964 fins al 1968, normalment per la festa de Sant Tomàs d'Aquino. Després de la guerra, alguns socis es van resistir a entrar en aquell local, per la violència amb què Falange se n'havia apropiat. Fins i tot es va prohibir escriure'n el nom en publicacions, i se l'escrivia com a L.U.L., però se'l seguia coneixent popularment per «La Unió».

L'edifici que Amador Garrell considera «el primer teatre públic que hi ha hagut a la vila»²⁰ va ser enderrocat, encara que ens dolgui, pel mateix Ajuntament, el 1973.

La Societat L'Alhambra es va instal·lar a on hi havia el Cafè de Can Planes, també anomenat Cafè Comerç i conegut, alhora, per Cal Veter (perquè havia estat una merceria). A l'antic cafè hi havia un teatre de putxinel·lis, i en un racó un brollador petit. Al fons, una sala vella i tronada, amb llotges per a les autoritats i l'orquestra. Al costat, un passadís des de la carretera al carrer d'en Sans, que destacava per l'abundància de vidres de colors.

L'Esteve Barangé va comprar la finca. Va fer la nova construcció sense escatimar res: el Gran Cafè Nou i un teatre, també decorat per Chia. El teatre de L'Alhambra presentava les mateixes característiques que les del Centre Catòlic. Tot i això hi havia una variant important: la platea ocupava tota la planta baixa i no hi havia llotges alçades. Hi havia, però, una galeria circular que arribava a l'escenari. La sala tenia capacitat per 300 butaques a la platea, més 150 en les llotges. L'escenari tenia 7 m d'amplà per 5 d'alçada, per 7 de fondària.

L'Alhambra s'havia construït el 1891 i va desaparèixer, com a entitat, amb la Guerra Civil. Posteriorment va ser el local social de l'equip de futbol. L'any 1943 s'hi va instal·lar el Centre Catòlic i se l'anomenava Cine Canigó, també conegut popularment per Can

²⁰ Amador Garrell i Alsina: *Granollers Vila Oberta*. Ed. Miquel Arimany, 1960. Pàg. 281.

Pistoles. L'any 1960 es va acordar el trasllat del Centre Catòlic a la plaça de l'Església. L'edifici de l'Alhambra va ser remodelat el 1967, quan s'hi va instal·lar una entitat bancària.

La irrupció del cinema

El cinema, —al principi mut— considerat una de les «meravelles del segle», va sorprendre un públic nombrós, que ben aviat va captar. Va motivar l'aparició d'uns espais, actualment desapareguts o transformats, sense enrajolar, ni empostissar, on els seients eren bancs de fusta i cadires de boga. No tenim coneixement que, en aquests locals, s'hi fes pròpiament teatre, però sí que tenien escenari, acompanyaven l'escena amb piano i s'hi feien atraccions complementàries amb ballarines, humoristes, cantants, cupletistes i mags.

Un industrial barceloní, Valero, va instal·lar el primer cinema al Casino i seguidament, el 1905, el va traslladar a una barraca on hi havia uns corrals. En aquest local, l'any 1928, Ramoneda hi va fer construir el Cine Majèstic, inaugurat el 7 de desembre de 1928. Aquest nou local tenia un escenari amb teler a mitja alçada, d'uns 11 m de boca i una fondària de 5 m. L'escenari era esbiaixat. La sala tenia platea, galliner i dues llotges laterals per a la família que el va fer construir. Hi devien caber unes 1.500 persones. En aquest local s'hi van representar nombroses obres teatrals. L'última obra que s'hi va veure amb escenari fou *La Santa Virreina* el 24 de març de 1950. Posteriorment s'hi van fer obres i se'n va eliminar l'escenari. Tot i això, s'hi ha pogut fer teatre muntant una tarima al davant de la pantalla. La primera, *Jordi Dandin* del Teatre Lliure el 9 de maig de 1980 i la darrera, *El cafè de la Marina*, representada pel Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya el 10 de maig de 1983.

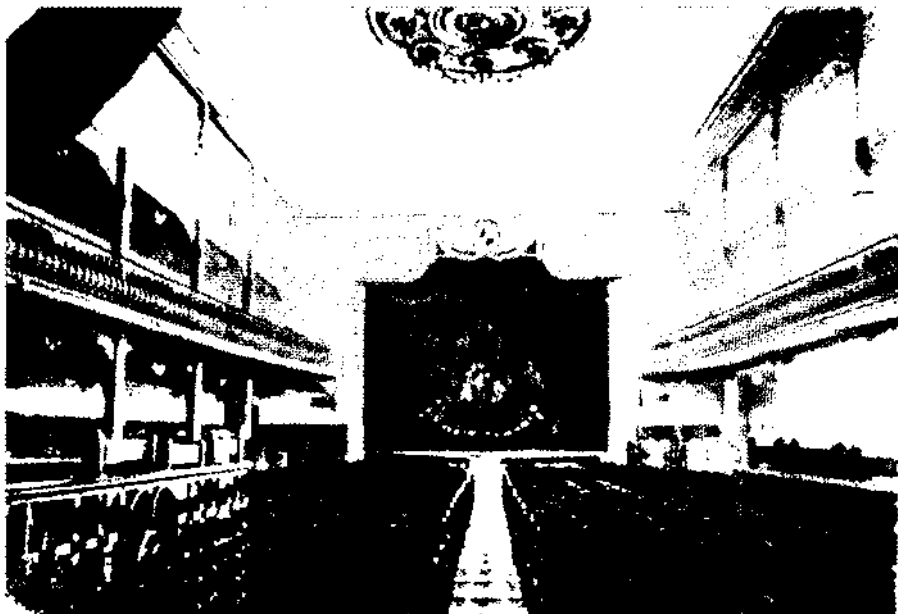
El local ha canviat de nom diverses vegades, i així va passar dels corrals d'en Valero, al Centre Carlí i al Majèstic. A la postguerra va haver d'agafar obligatòriament un nom castellà— i es va anomenar Cine España. Posteriorment, al monopolitzar-se el nom, passà a ser el Cine Coliseum, el 1945 se'l va anomenar Cine Íntimo, i, finalment el 1961, retrobaria el nom original de Majèstic.

Un altre cinema va ser la Sala Edison —escrit així, amb dues essés—, construït l'any 1906 a la plaça del Bestiar, avui Maluquer i Salvador, on fins fa poc hi havia els germans Vacca i tallers adjunts. Hi havia en Diego, un «recader» molt divertit, que explicava les pel·lícules animant-les amb crits, ais i uis i tota mena de sorolls. Pel local hi van desfilar cupletistes —que estaven de moda— amb cançonetistes i ballarines. Cal dir que l'atracció anava lligada amb el cinema, de manera que mentre es projectava la pel·lícula de l'arribada dels artistes, aquests saltaven a l'escena començant l'actuació.²¹ Va tancar-se l'any 1913.

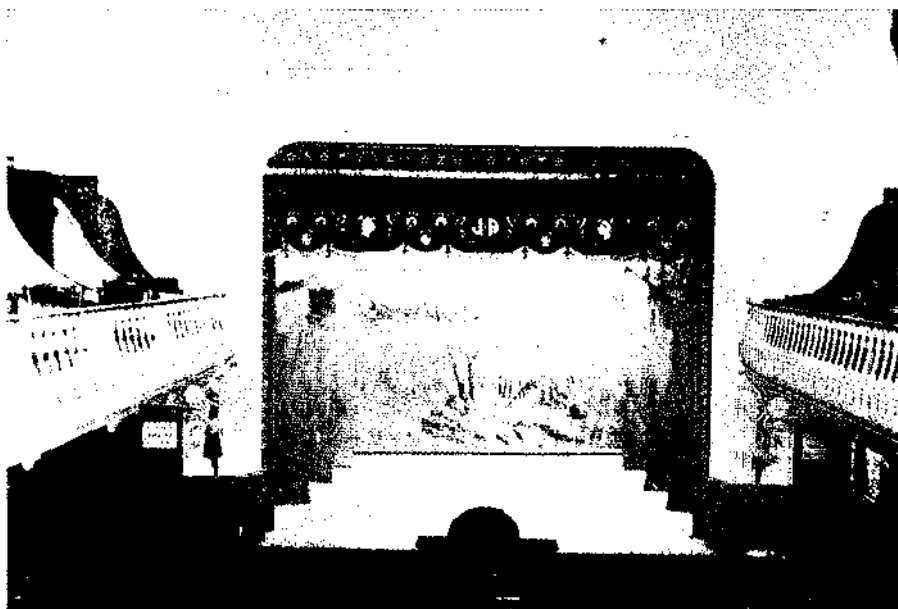
El Circ d'en Caprani és l'altre local cinematogràfic on programaven atraccions, i aquest local estava en el carrer Conestable de Portugal, cantonada Sant Josep de Calassanç; més endavant hi va haver un local de rentat d'automòbils, anomenat Mobby Dick, i en l'actualitat hi ha un pàrquing. Abans de ser el local del Circ d'en Caprani havia estat un velòdrom. Tingué diversos noms: de Circ d'en Capran passa dir-se Cine Marina (10 de desembre de 1912), després Ideal Cine (30 de maig de 1913) i, finalment, Royal Cine (1914). Havia estat també la seu del Foment de la Sardana. Al principi era a l'aire lliure i després es va cobrir. Hi cabien entre 400 o 500 persones.

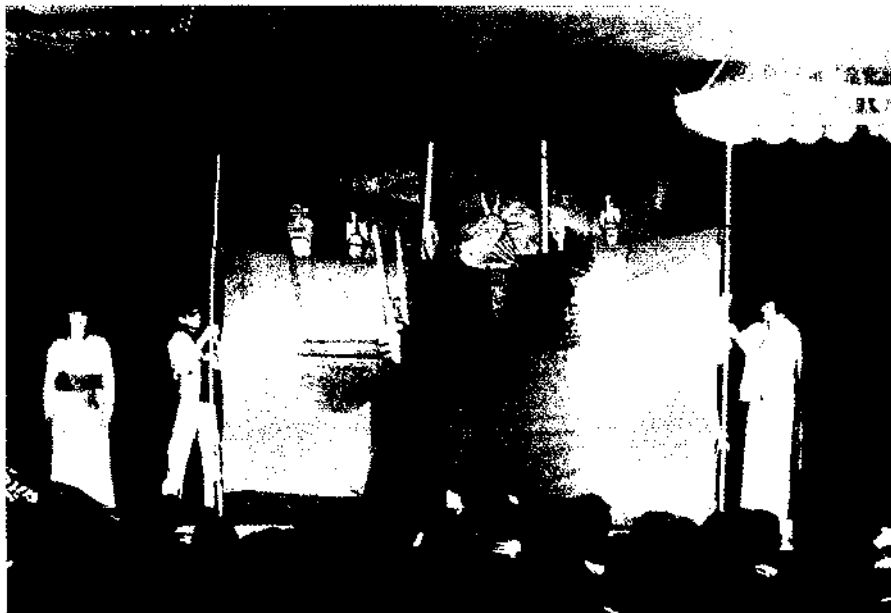
El Cine Mundial va ser inaugurat el 18 de març de 1914, i es va convertir des dels inicis en el cinema més popular de Granollers. Primer era un local sense enrajolar ni empostissar. Més tard hi van arreglar els interiors. El cine, acabada la guerra, va fer funcions d'església parroquial, fins el 1946, que es va inaugurar el nou temple. El local tenia una platea, preferència i galliner. Hi devien caber un total de 1.300 persones. L'escenari tenia teler, una boca de 8 m d'ample, per 6 m d'alt i una fondària d'uns 8 metres. Per reforçar les projeccions s'hi feien atraccions. En aquest cinema era característic un decorat perpetu que representava un palau oriental amb dos bulldogs de raça tocant l'acordió. Durant un temps se'l conegué com a Cine Actualitats. L'última obra de teatre que s'hi va representar va ser *Los blancos dientes del perro* l'any 1958 o 1960. Aquest local ha estat reformat i el 2 d'octubre de 1984 es va inaugurar com a multicine, fraccionant en tres sales l'antic cinema i així van desaparèixer, també, les possibilitats de fer-hi teatre.

²¹ Segurament: *Llegada de un tren a toda velocidad a la estación*. Vegeu: Lambert Botey i Jordina Medalla: «El cinema a Granollers: noves aportacions». *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 1997* Pàg. 13.

1. Teatre de La Unió Liberal l'any 1930 (Font: *Inquietud*, núm. 10, 29.11.1930. HMJMG.)
 2. Teatre del Centre Catòlic l'any 1934 (Fotografia: Joan Guardia. AFMG. reg. 0387)

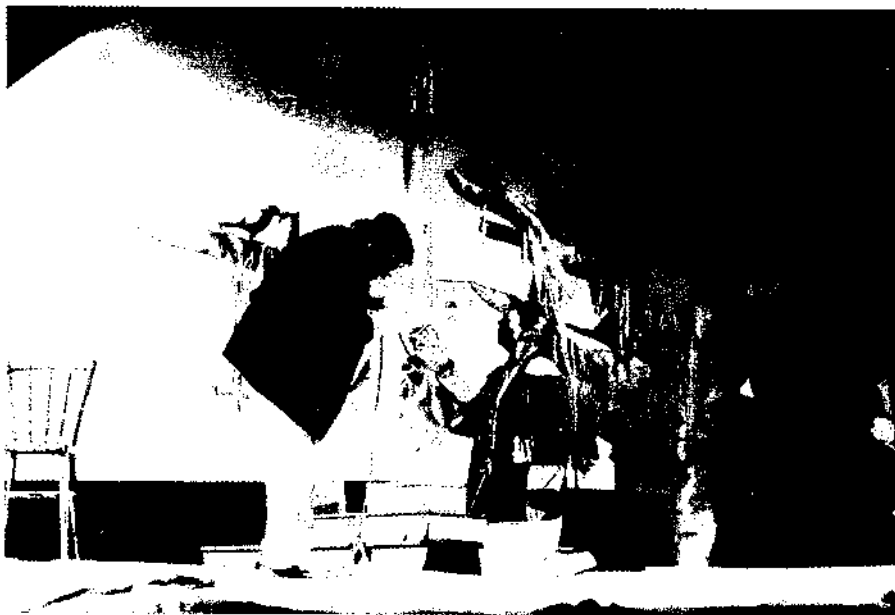

3. *Història del gran soldat...* pel grup nordamericà Bread and Puppet, a l'envelat de la pista de Håndbol el 29 d'octubre de 1978 (Fotografia: Pere Cornellas. AFMG reg. 19.155).

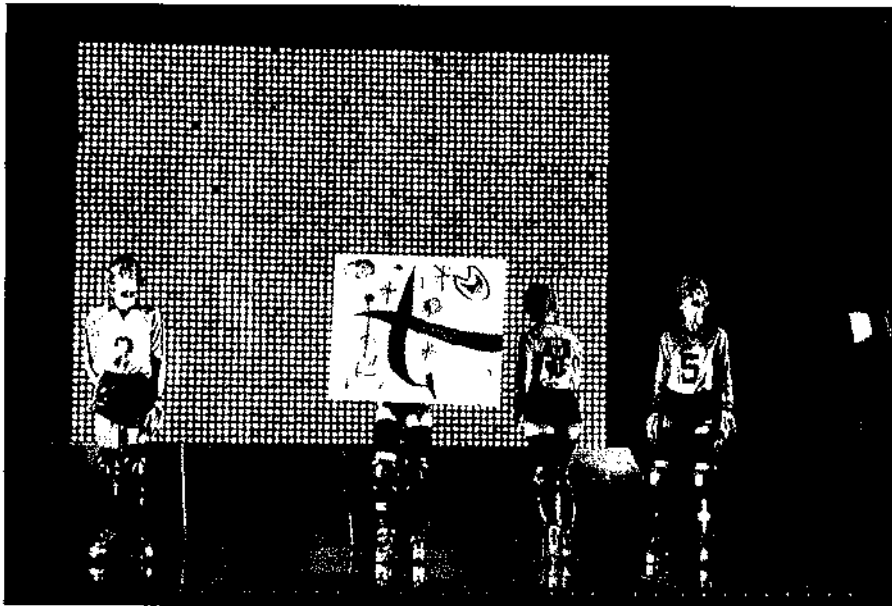
4. Comediants estrena *Sol, solet* a Granollers el 4 de novembre de 1978 (Fotografia: Pere Cornellas. AFMG reg. 25.480).

5. *Bailadela da morte ditosa* del Teatro de Estaribel va ser la primera obra de teatre que es va representar al Centre Cultural de la Fundació «la Caixa», el 20 de març de 1981 (Fotografia: Pere Cornellas. AFMG, reg. 19.924).

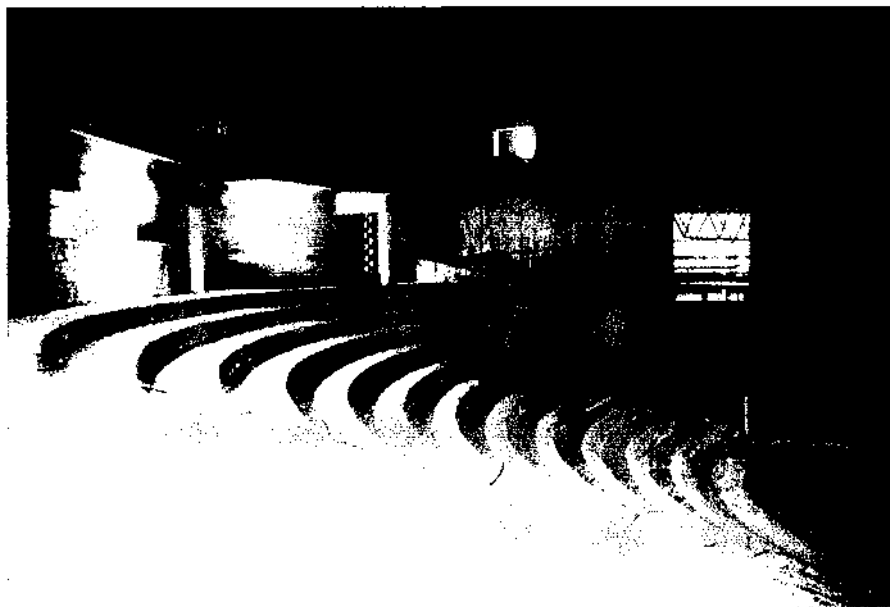
6. *Olimpic Man* d'Els Joglars al Pavelló Municipal d'Esports el 20 de novembre de 1982 (Fotografia: Pere Cornellas AFMG, reg. 20.570).

7. Accions de La Fura dels Baus a la fàbrica Roca Umbert el 2 de març de 1985 (Fotografia: Pere Cornellàs. AFMG. reg. 21.935).

8. El Teatre-Auditori Municipal l'any 1999, encara en construcció (Fotografia: Toni Torrellas. AFMG).

Les escissions i altres iniciatives

Arran d'unes divergències que hi van haver en el concert de la Candelera de l'any 1918 va néixer l'Orfeó Granollerí (primer local). El mestre Martí Llobet, seguit d'un grup d'orfeonistes, es va separar de La Unió Liberal, i van agafar com a seu de la nova entitat un local que estava situat al carrer Josep Umbert, ocupat durant molt temps per les Gràfiques Garrell. Abans de ser la seu de l'Orfeó havia estat el Casino de «La Constància» o de «L'Esquerda» i posteriorment el col·legi del Sagrat Cor. Tenia una horta amb sortida al carrer Sant Josep de Calassanç. El petit local estava situat al primer pis, la sala rebia el nom de Sala Triangular i el seu reduït escenari era al vèrtex. Aquesta mateixa societat comptava amb un grup escènic i també tenia un teatre a l'aire lliure en el pati adjunt.

L'Orfeó Granollerí era com una espècie de Can Mariano, però més refinat. No s'hi va fer mai ball. A la sala hi devien caber unes 200 persones, com a màxim. Aproximadament cap a l'any 1934, l'Orfeó Granollerí (segon local) es va traslladar a la plaça d'Àngel Guimerà (actualment, la plaça de la Corona) concretament on hi ha una botiga de la cadena Miró. Amb la guerra va desaparèixer la societat. L'any 1942 s'hi instal·là el Centre Catòlic fins als voltants del 1950. Hi havia un gran entarimat. Primer la sala era enrajolada i posteriorment pavimentada amb pòrtland, i tenia una capacitat per a unes 400 persones assegudes en bancs.

En el cafè conegut popularment per Can Carlets, s'hi va instal·lar l'entitat La Harmonia, que va néixer als voltants de l'any 1925 en escindir-se de la Societat Coral Amics de la Unió. El local estava situat en el carrer Prat de la Riba. Era una espècie de local de barri, amb una capacitat per a 180 persones. La sala no reunia massa condicions, perquè era un local llarg i estret, amb un entarimat al final, però sí que va aconseguir donar ambient en aquell sector de Granollers, que quedava desplaçat. L'entitat tenia grup escènic. Al local del carrer de les Travesseres, on actualment hi ha la Cooperativa Vallesana, cap a l'any 1917 s'hi va representar *El pati blau*. Després, aquest local va esdevenir la seu de l'Ateneu Obrer. Desconeixem el nom que tenia en aquell moment, com també les dimensions.

Cal citar el Centre parroquial de Palou, que és un local molt reduït, llarg i estret, amb un petit escenari. En el soterrani de l'estrada hi

ha els camerinos. Hi caben unes 200 persones. De fet es tracta d'una dependència de la Casa Rectoral.

En el mateix Palou, però abans de la guerra, hi havia una sala anomenada popularment Can Tinet, on feien les típiques festes i representacions d'aquell sector. El local estava situat al costat del Bar las Golondrinas. Actualment està ocupat per màquines de la Diputació.

Destrucció de la vida associativa i nous locals

Després de la guerra desapareix la vida associativa, juntament amb els seus grups de teatre i gairebé tots els locals de què disposaven. Només poden existir les entitats pertanyents al règim, les esportives i les parroquials. Dels set grups de teatre (Can Mariano, Casino, Joventut Alhambrina, Centre Catòlic, Orfeó Granollerí, La Unió Liberal i La Harmonia), que a principis de segle havien funcionat al mateix temps, no en va quedar cap. Va sorgir una política bàsicament de control: represàlies, dificultat de reunir-se, censura, multes, prohibicions...²² El Centre Catòlic destruït, La Unió Liberal requisada. El Casino en serà l'única excepció i l'Associació del Centre Catòlic acabarà instal·lant-se a l'Alhambra.

En la postguerra es construeix l'església parroquial que s'inaugura l'any 1946. En la sala prevista com a capella del Santíssim s'hi instal·la, provisionalment, el cine de doctrina. L'any 1950 el Centre Catòlic de la plaça de la Corona es trasllada en aquesta sala una mica més arreglada, però sense empostissat i on els espectadors també seien en bancs. Hi devien caber unes 300 persones. Era el cine «apte» per a la mainada. Encara que no tingués escenari, de tant en tant també s'hi feia teatre i els actors eren, normalment, els mateixos catequistes.

L'any 1960 es formalitza l'edificació de l'actual capella i aquest cine de doctrina desapareix com a lloc d'espectacle. Un altre espai el va substituir a la Casa Rectoral, inaugurada l'any 1960, els soterranis de la qual es convertiran, l'any 1963, en la sala d'actes del Centre Catòlic: es tracta de la Sala Sant Esteve. L'escenari és petit i sense

²² Programa del 6è Cicle de Teatre. Novembre-desembre 1977. Editorial.

teler. La platea té una capacitat d'unes 270 butaques, que primerament eren les que hi havia en el desaparegut cine Canigó, i posteriorment són les que van treure del Cine Majèstic quan es va remodelar. El 12 de juny de 1976 la Companyia La Roda hi va representar *Preguntes i respostes sobre la vida i la mort de Francesc Layret*. Va funcionar com a cine de doctrina, sala d'actes i teatre parroquial, fins que va tancar l'any 1979.

Al Palou de després de la guerra s'habilita per la Festa Major d'hivern la Sala de Can Ros, que era una sala quadrada, amb un escenari fet per envelador a un vèrtex del local. Hi cabien unes 100 persones. Actualment hi ha el lampista Roca i un taller de fusteria.

En el sant de barri del carrer Foment es va fer teatre a Can Mauri, que era un garatge, propietat d'un carboner. Era un local sense condicions, però que permetria dotar la festa d'un local apte per fer-hi alguna representació. Durant els anys 1951 i 1952 s'hi van representar obres de Josep Maria Folch i Torres.

L'any 1947 s'edifica, a la Plaça Maluquer i Salvador, el local de la Caixa d'Estalvis Provincial de la Diputació de Barcelona, en un espai inaugurat el 1949 que havia de servir de llotja de grans i disposava d'un altre espai al primer pis que s'utilitzava com a sala d'exposicions de pintures. En aquesta sala s'hi van representar obres de teatre. Hi havia un entarimat sense escenari, amb una capacitat per a unes 200 persones. Finalment aquest local és enderrocat i, des de 1974, en el seu lloc s'hi aixeca un edifici amb oficines, despatxos i habitatges.

Un altre espai pseudoteatral fou Ca la Sila que, al principi, era un hostel que va adquirir l'Hotel Europa per ampliar les seves dependències. Va ser la seu del Club de Ritme fins el 1958, quan es fusiona amb el Casino. S'hi va fer una bolera i l'any 1960 s'inaugura el cine Astòria en el primer pis. La planta inferior es destina a ball. Hi cabien unes 400 persones. Quan s'hi feia teatre la plataforma per situar-hi els músics servia d'escenari. La primera representació de què tenim notícia fou l'any 1951-1953. S'anomenava *Don Juan Gallego* i era una innocentada. S'hi han fet puntualment alguns espectacles. El 7 de desembre de 1976, amb Comediants, hi vàrem homenatjar Glòria Rognoni amb l'espectacle *Verbena, ball per a tothom*.

A la sala d'actes de l'Escola del Treball, que havia estat construïda l'any 1962, s'hi va representar el 2 d'octubre de 1971 *La petita història d'un home qualsevol*, obra amb la qual es presentava el Teatre Associació Cultural (TAC). La sala és rectangular amb un entarimat. Encara que només hi ha unes 150 cadires, aquelles representacions foren una demostració de la quantitat de gent que cap en un lloc quan s'apinya. Amb motiu de les setmanes culturals de l'Escola del Treball es va habilitar el gimnàs per portar-hi espectacles com *La madre de Gorki* i *No hablaré en clase* de Dagoll Dagom.

Un altre local també esporàdic fou el soterrani de Can Cumella, situat al carrer Girona. L'any 1967 un grup d'estudiants universitaris posaren en escena *La corte del faraón*. L'obra, per raons extrateatral, fou de caràcter privat, però un privat entre cometes ja que ens consta que, en totes dues representacions, la sala estava plena de gom a gom.

L'any 1970 s'inaugura la sala de festes Dingo. El local era tal com el coneixem: en el soterrani hi havia una pista de ball envoltada per un espai ample i una galeria amb taules per als espectadors. Tenia una capacitat per a unes 400 persones entaulades. El 5 de maig de 1970 s'hi va representar *Dos viejos pánicos* en un entarimat situat en la mateixa pista de ball.

El Pavelló Municipal d'Esports fou inaugurat el 1960. Tot i que sol acollir espectacles esportius, el 1971 s'hi representa *El retaule del Flautista*, que havia fet llarga temporada al teatre Capsa de Barcelona.²³ També s'hi havien fet atraccions. Cal dir que aquest espai té inconvenients: només s'hi pot muntar escenari esporàdicament i l'acústica és molt deficient, però ha permès fer teatre amb públic nombrós o amb necessitats d'espais més amples.

Una altra sala apta per a usos teatrals és la de l'Institut Nacional d'Ensenyament Mitjà, inaugurat el 4 de novembre de 1968. Aquesta sala d'actes té capacitat per a unes 450 persones. Disposa d'una gran estrada amb unes portes corredores al fons que comuniquen amb una altra sala, que s'havia utilitzat de capella, encara que no té escenari pròpiament dit. L'1 de febrer de 1969

²³ Pau Garsaball i Torrents, productor i primer actor de l'espectacle, va néixer a Granollers el 1920.

s'hi va representar *Ronda de mort a Sinera*. S'hi han anat fent representacions esporàdiques, especialment cicles de teatre infantil.²⁴ A partir de 1976 la sala va ser inhabilitada perquè amenaçava ruïna, tot i que feia només vuit anys que havia estat construïda. Van tardar anys a reparar-la.

L'antic col·legi de les Monges Carmelites, actualment Escola Pia, es va inaugurar el 1886. L'any 1960 es va estrenar el nou saló Sant Josep, que té escenari, amb teler i amb una capacitat per a unes 450 persones. Aquest local no ha tingut transcendència fora del marc escolar a excepció d'uns pastorets que van ser el germen del grup de teatre Quatre per quatre, posteriorment desdoblant amb L'Acte quatre. Una d'aquestes representacions va ser filmada i emesa per Televisió Espanyola.

L'any 1958 s'inaugura el local del col·legi Maria Anna Mogas, conegut popularment per les monges grises. La sala d'actes té una capacitat per a 350 persones aproximadament, amb un escenari reduït, sense teler. Aquest local ha restat sempre obert a activitats locals i del barri del Lledoner. Han tingut, i té encara, grup de teatre propi.

Dins del 12è Cicle de Teatre es va presentar, el 2 de març de 1985, *Accions de La Fura dels Baus* a una nau de l'antiga fàbrica de Roca Umbert. Posteriorment s'ha utilitzat aquell marc com a plató cinematogràfic.

Durant els anys 1980 es modifica el local municipal de l'avinguda Enric Prat de la Riba —a l'edifici del cangur— i s'hi fa un escenari de 5,25 m d'amplada per 5 d'alçada i uns 3 d'alt que es coneix com a sala d'actes del Camí Ral (projecte de Montserrat Mas). És la seu de l'associació de veïns d'aquest barri, la qual permet que alguns grups de teatre hi assagin i que s'hi facin representacions públiques.

Quan es construeix el Geriàtric de l'Hospital el 29 de setembre de 1984, se'l dota d'una sala d'actes on l'any següent s'hi faran *Els Pastorets*, representats pel personal del mateix hospital, que tenen una certa transcendència fora del marc hospitalari. Tenim constància que el 22 de febrer de 1987 s'hi ha representat *Assaig General d'Escobar*.

²⁴ El 8 d'abril de 1973 el TAC hi va estrenar *El país de les cent paraules*, de Marta Mata, amb gran èxit.

L'antiga església de Sant Francesc de Paula del carrer Espi i Grau, que l'any 1952 l'autoritat municipal va voler enderrocar per convertir-la en plaça, va ser reivindicada per l'Associació Cultural com a equipament. Es va rehabilitar com a sala d'actes, escola de música i seu de diverses entitats, amb el nom de Casa de Cultura Sant Francesc. Com a tal es va inaugurar el 27 d'octubre de 1956, mantenint l'estructura de l'església, amb una estrada molt reduïda. Hi havia unes 180 butaques entre la platea i el petit cor. La primera obra que s'hi va representar va ser *El Canto del Cisne* el 14 de maig de 1967. Més endavant, l'escenari es va ampliar, però tenia un inconvenient: com que els laterals de l'escenari estaven coberts per parets fins bastant endavant, els actors tenien dificultats per entrar i sortir. Encara més tard, a l'estiu de 1992, després de la traumàtica moció de censura municipal, el van voler convertir en teatre i l'Ajuntament va portar a terme una remodelació important (dissenyada per Ever Martin Blanchet), amb grades al fons de la platea, terra amb moqueta i cortines de lona. Hi havia la intenció de fer-hi una programació estable i crear l'hàbit de consumir cultura entre els ciutadans de Granollers. Funcionà l'octubre, el novembre i el desembre de 1992. Aquella programació, que es va anomenar Escena Internacional de les Arts, volia substituir el Tardoral. De seguida hi va haver oposició a la reforma, promoguda pels qui utilitzaven aquella sala habitualment i motivada per la forma poc dialogada de portar-la a terme. Es va anunciar la paralització d'aquell projecte, tot i que en van quedar part de les millores i dels equipaments.

La democràcia i el teatre al carrer

Aquell intent d'enderrocar la Casa de Cultura Sant Francesc, quan mancaven equipaments culturals a Granollers dels principis del anys cinquanta, el 1977 va tenir una rèplica amb l'intent de tirar a terra l'edifici de Can Puntes i Can Pedrals. En el Cicle de Teatre d'aquell any es reivindica aquest espai per ubicar-hi el Centre Dramàtic Comarcal.²⁵ Com a resultat d'aquella campanya, l'edifici de Can Puntes es va convertir en la seu de diverses entitats culturals fins que es va reformar perquè l'Escola de Música l'ocupés temporalment i l'edifici de Can Pedrals, que dona a la plaça

²⁵ Programa del 6è Cicle Granollers de Teatre, 1977. Editorial.

Maluquer i Salvador i actualment és la seu de la Biblioteca de Can Pedrals, va acollir el Centre de Teatre, que es va inaugurar provisionalment el 25 de març de 1978 amb vocació comarcal. Posteriorment es traslladaria al carrer de Corró, on actualment hi ha el Gra. S'hi van presentar tallers propis amb caràcter experimental. L'obertura d'aquest centre va propiciar l'agrupació de gent que volia fer teatre. I aquesta activitat va sortir al carrer per la Festa Major de 1979, primerament com a grup d'animació²⁶ i més tard, en una segona etapa, amb un camió que es convertia en plataforma apta per actuar-hi (propietat de Frederic Roda). Després, per la necessitat de finançar-se, l'any 1979 va sortir a diferents pobles de la comarca: Mollet, Sant Celoni, la Roca, Castellterçol, Cardedeu, Granollers, la Garriga, Parets, St. Feliu de Codines i St. Antoni de Vilamajor. Més tard el mateix Ajuntament, que finançava en part l'escola, demanava insistentment que «s'anés a barris» i tenim constància que es va actuar a les places de Can Bassa, Font Verda, Barri Sant Miquel, Barri Congost i al pati interior de l'edifici Fides. Els resultats dels tallers que va generar aquest nou centre es mostraven a la sala gran del primer pis. A l'edifici gradualment s'hi aniran fent reformes, vestuaris, despatx, magatzem, fins que el 22 de gener de 1987 s'inaugura La Saleta, que tenia forma d'ela amb l'escenari al vèrtex, i el públic estava en grades. Va funcionar per les produccions pròpies i com a sala alternativa fins que es va reformar la Casa de Cultura Sant Francesc i s'hi va traslladar l'equipament tècnic.

El Centre de Teatre va generar una mostra de teatre, amb la voluntat de donar a conèixer els seus tallers juntament amb altres produccions de fora, mostra que posteriorment es va transformar en la Tardoral quan la regidoria de Cultura va voler donar-hi una etiqueta.

El 13 de desembre de 1981 s'inaugura el nou edifici de la Societat Coral Amics de La Unió al carrer de les Travesseres. Malgrat que no s'hi ha fet teatre, ha servit per assajar-hi els que s'anomenen Amics dels Pastorets.

Un altre espai que s'ha utilitzat per fer-hi teatre és la Sala annexa del Palau d'Esports, pertanyent a les dependències olímpiques

²⁶ S'anomenaria la Murga, l'any 1981 EMA-2 (Murga-2) i el 1982 la Farinera

(inaugurades a Granollers el 23 de juliol de 1991), tot i que té una acústica molt deficient. La primera obra que s'hi va representar va ser *Historietes* del grup Dagoll Dagom, el 26 d'agost de 1993.

La Sala d'actes de la Guàrdia Urbana, des del novembre de 1984 a l'edifici de l'AISS i escenari de la moció de censura del 1992, va acollir espectacles representats pel grup de teatre de la tercera edat Flors i Violes, per la Roda d'espectacles de l'Associació Cultural²⁷ i aixoplugà, fins i tot, una sarsuela de l'Aula Lirica. Aquesta sala, però, no acaba de reunir unes bones condicions per fer-hi teatre.

Per acabar amb els espais teatrals precaris, cal esmentar diferents naus industrials del carrer Sant Jaume conegudes com a Can Sidro Comas on es van instal·lar la Farinera, Zotal Teatre i Os paxaros. Si bé servien de taller, també s'hi va fer alguna representació, i el grup d'art «G-57 referencial» hi va fer diverses performances.

Els nous equipaments

El nou equipament del Cercle Cultural es va inaugurar el 12 de març de 1981, amb auditori, esplai i sala d'exposicions. Actualment se'l coneix com el Centre Cultural de la Fundació «La Caixa», i la sala d'actes ha esdevingut la més ben equipada i més utilitzada per fer-hi espectacles. Es va estrenar teatralment el 20 de març d'aquell any amb *Bailadela do Morte ditosa* pel Teatro do Estaribel dins el 8è Cicle de Teatre. Va acollir diferents cicles i representacions teatrals, i fins un espectacle es representà al soterrani: *Romani*, de Jordi Benito, el 30 de maig de 1982. L'11 de maig de 1993 es va inaugurar una remodelació important i la millora acústica va tenir un tractament molt especial. La seva capacitat no arriba a 400 persones.

El 22 d'abril de 1984 l'Ajuntament encarrega a l'arquitecte Josep Maria Botey el projecte del futur teatre auditori de Granollers. El 15 de febrer de 1986 s'aprova el projecte executiu, amb un pressupost de 629 milions, que consta d'un únic edifici amb un auditori central de dues sales —amb capacitat inicial de 780 places la més gran i l'altra de 270 espectadors— amb espais necessaris a cada un dels costats per instal·lar-hi les escoles de música i de teatre, i amb

²⁷ Els actes de teatre i música del curs escolar 1992-1993.

un gran hall que comunicaria totes les dependències. Fou una aposta ferma per dotar Granollers d'un equipament digne. Al febrer de 1990 l'Ajuntament dóna la direcció d'obres del nou teatre-auditori a l'arquitecte autor del projecte. Pel desembre de 1992 es parla de començar a utilitzar el teatre encara que sigui sense cobrir, a l'estil del teatre Grec, i també es parla d'utilitzar els espai annexos com a hotel d'entitats. El 13 de setembre de 1993 es reinicien les obres del teatre-auditori aturades a causa dels Jocs Olímpics. A l'octubre de 1998 es comença una campanya d'aportacions que fins al moment ha recollit dos-cents milions de pessetes. Actualment s'hi està treballant i tot sembla indicar que es podrà inaugurar l'any 2000. La regidoria de Cultura de l'Ajuntament també està estudiant i planificant, amb gran entusiasme, el sistema de gestió per fer funcionar aquest nou equipament.

L'11 de desembre de 1998 es va inaugurar el Teatre Ponent amb la intenció que fos una sala alternativa amb programació estable. Té una capacitat de 150 persones situades en grades desmuntables i un escenari de 8 m d'ample per 6 de fondària.²⁸ El 21 de juny de 1999 es va constituir l'associació d'Amics del Teatre de Ponent (AATP) a l'estil dels amics del Teatre Lliure.

Altres espais

Evidentment en aquest recull ni hi incloem les escoles, que com a activitat escolar o en les festes de final de curs fan teatre, ni les empreses que han fet alguna representació teatral amb motiu de la festa patronal.

Capítol a part és la sala d'actes del Club de Tennis Els Gorcs, que si bé no és a Granollers inicialment no deixa de ser una espècie d'illa d'aquesta ciutat, en la qual s'ha volgut recrear el que fou el Casino com a equipament social el 1880. És una sala amb capacitat per a unes 500 persones. Hi ha escenari sense teler. El condicionament de la sala es devia fer l'any 1975. Les representacions són una mena de festa social.

²⁸ El Teatre Ponent és propietat d'Acces Teatre de Frederic Roda i Francina G. L'arquitecte Vicenç Oliveres es va encarregar del projecte i la realització.

Encara que el local del Casal parroquial de Corró d'Avall tampoc no és a Granollers sí que va acollir el 5è Cicle de Teatre de Granollers, per manca d'espai a la nostra ciutat. Té un escenari amb teler i escotillons. Aquest local, que va ser construït amb aportacions voluntàries de la població, està llogat per la Parròquia a l'Ajuntament de les Franqueses del Vallès.

Teatres a l'aire lliure

A Granollers també hi ha espais aptes per a espectacles a l'aire lliure. Alguns d'ells són utilitzacions de places públiques i d'altres han estat creats i equipats expressament.

Situat on hi ha el Consell Comarcal (abans Garatge Mundial) el 1921 s'hi va obrir un cinema a l'aire lliure que va rebre el nom de Mundial Parc i va funcionar fins el 1924. Hi havia escenari i el local tenia una capacitat de 400 a 500 persones.

A l'antic camp dels esports, conegut pel camp de tennis, i també per l'Esbarjo de Sant Lluís, hi havia pista de patinar, velòdrom, tres pistes de tennis, camp de futbol i teatre. El recinte agafava els carrers Sant Jaume, Isabel de Villena, Fontanella i Navarra. L'escenari es reduïa a una estrada situada a la paret de la fàbrica coneguda per Can Sidro Comas. La capacitat era de 500 persones.

També tenim notícia que a la Porxada, per les Fires i Festes de l'any 1954, s'hi van fer espectacles. Se n'hi han fet esporàdicament i s'ha convertit en l'espai a l'aire lliure més demanat per fer espectacles de carrer. Comediants hi va estrenar *Sol Solet* el 4 de novembre de 1978 i així consta en el seu llibre del mateix nom.²⁹ Els mateixos Comediants hi van estrenar l'espectacle de diables titulat *Nit de d'espectecs, fums i corredisses* durant l'homenatge a Gregori Resina del 24 d'abril de 1982.

Ja hem fet referència, quan hem parlat del local de l'Orfeo Granolleri, a un escenari reduït d'uns 3 m de fondària, al carrer de Josep Umbert.

²⁹ *Sol Solet*. Comediants. Edicions l'Eixample - Institut del Teatre. 1983

El Boul' Mich' fou una entitat que s'havia instal·lat primerament a la vella piscina de Can Gou, concretament en els vestuaris. Al pati de la seva seu del Carrer Espanya s'hi va representar *Romeo, Juliet y los otros* el 21 d'octubre de 1962.

Al carrer de Corró, concretament a la placeta de la Sala Tarafa, quan encara era Biblioteca, s'hi va representar *Èdip Rei* el 6 de juny de 1964.

Al pati del Casino el 30 d'agost de 1963 s'hi va poder veure *Alondra* i s'hi han fet representacions esporàdicament, especialment de dansa catalana i infantil. A la seva pista el grup Comediants hi van fer la primera actuació a Granollers: *Non Plus Plus*, l'11 de novembre de 1972.

A l'Escola del Treball es van utilitzar les escales que donen al darrera de l'edifici com a grades per presentar-hi un espectacle de Feliu Formosa.

El Parc Municipal Torras Villà va ser inaugurat l'any 1974. S'hi van fer unes grades per aprofitar el desnivell. Hi caben unes 400 persones. No té les característiques d'un teatre grec i l'acústica és molt deficient. Serveix per espectacles de participació, sobretot si es potencia la veu electrònicament. Actualment es parla de fer-hi reformes per convertir-lo en teatre grec.

El teatre de les festes de San José Obrero és un recinte situat al pati de l'Escola Victòria, actualment escola Ferrer i Guàrdia. Es muntava pel dia de Sant Josep. Era una festa de barri. Posteriorment les representacions es van fer al pavelló.

A les places de can Bassa, Font Verda, barri Sant Miquel, barri de Congost i pati de l'edifici Fides, que hem comentat quan l'Ajuntament exigia al Centre de Teatre que anés als barris.

El 27 d'agost de 1988, i arran de la festa major, es va muntar un entarimat a la plaça de Maluquer i Salvador on l'Aula Lírica va interpretar *Los Gavilanes*, però l'acústica i els talls en el subministrament elèctric van desaconsellar d'utilitzar-lo en altres representacions.

Els envelats i carpes

92

L'envelat és un capítol important de la nostra ciutat. L'envelat està entremig dels espectacles a l'aire lliure i dels que es representen als locals. Antigament, aquesta estructura guardava els espectadors del sol i del fred, però no els aixoplugava de la pluja. L'envelat s'aixecava per fer-hi balls, concerts, dramatitzacions, sarsueles i, fins i tot, òperes. L'envelat va ser la sala d'actes de la Festa Major. Primerament hem de parlar d'una espècie d'envelat cobert de teules. Ens referim a la Porxada quan es cobrien les obertures laterals amb sacs i estores afegides i, més tard, amb cobrellits.

A més, s'han aixecat envelats a:

- la plaça del Carril (Parc de l'estació) avui plaça de Barangé
- la plaça de Pau Casals, actualment Mútua del Carme
- la plaça de la Constitució, avui plaça de la Porxada (El 1865 se n'hi van fer dos en competència. Hi havia un envelat amb una escala que sortia del primer pis del que avui són les Galeries.)
- la placeta del Peix, amb el carrer del Portalet engalanat
- l'era d'en Bilúia, avui les cases que van del carrer de Sans al Casino
- al terreny de la Unió Liberal, al carrer d'Anselm Clavé
- a la plaça del Bestiar, avui de Maluquer i Salvador
- a la plaça dels Porcs, avui plaça de Perpinyà
- al Jardí del Casino
- a la plaça de Mn. Cinto Verdaguer
- a la plaça d'Àngel Guimerà, actualment de la Corona
- al cap d'avall del carrer de Ricomà
- al barri del Lledoner, actualment plaça de Jaume I el Conqueridor
- a la plaça de can Tinet de Palou
- a l'era d'en Pedro, al lloc del bar Canàries, del barri del Nord
- a l'actual plaça d'Amadeu Castellanos s'hi va fer un envelat del barri Sant Miquel. S'hi va representar *Tafalitats*.

Un altre apartat serien els teatres ambulants, que es portaven la seva carpa, diferents decorats i vestuari. N'hi va haver a la plaça de l'Església, concretament el teatre dels Hermanos Largo de la Compañía de Comedias Pepe Escribano, que van venir dues temporades: del novembre de 1956 al gener de 1957 i del juliol a l'octubre de 1958. De l'abril al juny de 1962 hi va ser el Teatro Borza (abans Hermanos Largo), de la Compañía de Maria Teresa Cremanes. Instal·laven la carpa i representaven diàriament una obra de teatre diferent. Tan aviat feien comèdies, com drames, obres infantils i

fins la mateixa *Passió*, però es trobaven molt còmodes amb representacions de sainets i drames d'ambient madrileny. Va ser el meu primer contacte amb teatre en directe i em va sorprendre veure, mentre ens familiaritzàvem amb actors, galans, primeres actrius,... que vivien a Granollers i eren capaços d'interpretar papers tan diversos.

El 17 de juny de 1956 a la plaça de Calvo Sotelo, avui de Pau Casals, el Guiñol Didó hi van representar (matí, tarda i nit) *Las calderas de Pedro Botero*.

El 24 de maig de 1965 a la plaça de toros instal·lada a l'antiga estació de MZA, la companyia de comedias Juan Capri hi va representar *Mossèn Ventura*.

Finalment, al Parc Municipal d'ara hi va haver representacions del teatre Victòria i el Rex Condal, i a l'esplanada del costat dels blocs del sindicat, actualment grup Primer de Maig, també del mateix teatre Victòria i el Manolita Chen.

En els cicles de teatre es van fer envelats a la pista d'handbol (1978) i al parc Torras Villà (1986). També es van instal·lar veles de circ al mateix parc (1985) i a la plaça de Torres i Bages (1983).

Per acabar, si fem un recordatori ràpid, vèiem que quan Granollers aixeca els quatre escenaris, Casino, Centre Catòlic, Unió Liberal i L'Alhambra, edificats per fer-hi teatre entre 1880 i 1891, tenia només uns sis mil habitants i a més seguia funcionant Can Sala. I ja hem dit que, segons testimonis, hi van haver set grups escènics que funcionaven simultàniament.

Cap als anys 1930 havia minvat l'activitat de les entitats que encara existien. En Xixu ens parlava de l'agonia de les societats recreatives, i en situava les causes en la millora de les condicions domèstiques que retenien la gent a llur cases, en els mitjans de comunicació que atragueren el jovent cap a ciutats més grans, així com també en l'esport i el cinema en tant que espectacles massius. I en l'extra de *la Gralla de la Festa Major de 1930*, en unes «Recordances» signades amb el pseudònim «Per l'ALTRE» es diu: «el Casino» dels senyors defallia d'avorriment (De la nostra època, sempre hem vist el Casino a la decadència)». I també afegeix: «Unió Liberal, Alhambra, Casino,... són espectres del que foren quan les crearen».

La guerra i la postguerra van ser un trencament total. Les entitats civils desapareixen i també els seus locals. L'única que se'n salva és el Casino. L'Alhambra passarà a ser el local social d'una entitat esportiva i posteriorment del Centre Catòlic on es farà cinema i *Els Pastorets* fins que s'enderroca. La Unió Liberal és expropiada i esdevindrà la seu de l'únic grup polític permès, fins que a les portes de la democràcia el mateix Ajuntament l'enderroca amb la promesa de la construcció d'un nou teatre.³⁰

Previ a l'enderrocament, sorgeix a Granollers un moviment unitari de múltiples associacions amb el nom de Comissió Permanent Pompeu Fabra que recolza el TAC, un grup de teatre acabat de néixer, i així sorgiran uns Cicles de Teatre que, primer al Casino i després a la recerca del local perdut, començaran una llarga peregrinació que els durà, fins i tot, a utilitzar envelats. Mentrestant, la divergència entre les juntes del Casino i el govern de la ciutat no va propiciar arribar a cap acord o conveni sobre la utilització del seu teatre. La inauguració del Centre Cultural de la Fundació «La Caixa» va permetre tornar a disposar de local amb condicions per reprendre l'activitat teatral amb dignitat. La Saleta, la reforma de la Casa de Cultura Sant Francesc i l'aparició del teatre de Ponent són les altres apostes per la normalització del teatre a Granollers, mentre s'està acabant la lenta construcció del teatre auditori.

D'ençà que l'Ajuntament va enderrocar la Unió Liberal el 1973 amb el compromís d'edificar un nou teatre han passat 26 anys, més d'un quart de segle. I quan el govern municipal canvia de grup polític, la sortida d'un acord entre el Casino i l'Ajuntament sembla aconseguible. Mentrestant, el teatre municipal s'ha anat construint a batzegades, confiant en ajuts externs que mai no arriben i pressupostos que es qualifiquen de desorbitats. S'aconsegueixen uns patrocinadors i el compromís d'ajut institucional de la Generalitat i del govern central, però incomprendiblement, aquestes ajudes s'ajornen. Després es rebaixen costos eliminant inversions. A la fi, sembla que hi ha la voluntat i la possibilitat real d'acabar l'esperat teatre per al 2000.

³⁰ El 9 d'octubre de 1970 Josep Maria Botey va presentar l'avantprojecte del Museu i Teatre Municipal al Centre d'Estudis.

En recordar aquesta llarga recerca de diferents espais útils per representar-hi obres de teatre t'adones de l'esforç realitzat per persones concretes, vinculades moltes vegades a entitats culturals, per suplir amb imaginació i dedicació la manca de locals i equipaments necessaris. Així, Granollers, una ciutat sense teatre, va esdevenir una referència obligada del teatre a Catalunya.

Josep Maria Farnés i Sararols

BIBLIOGRAFIA

Guillermo Ayesa: *Joglars una historia*. Ed. la Gaya Ciencia, 1978.

Jordi Baulies: *Granollers*. Ed. Selecta. Barcelona, 1965.

Lambert Botey i Jordina Medalla: «El cinema a Granollers: noves aportacions». *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 1997*.

Comediants: *Sol Solet*. Ed. l'Eixample - Institut del Teatre, 1983.

Josep M. Farnés: *L'espai escènic a Granollers*. Ponència del Centre d'Estudis de l'Associació Cultural de Granollers. 10-1-1977.

Josep M. Farnés: «El ressorgiment del teatre a Granollers», *L'Abella d'Or - Granollers*, 1991.

Josep M. Farnés i Lluís Tintó: *Crònica de La Unió Liberal*. Ajuntament de Granollers, 1981.

Amador Garrell: *La Vida d'En Joan Gralla (un vilatà del XIX)*. Antoni López, llibreter, 1930.

Amador Garrell: *Granollers Vila Oberta*. Ed. Arimany, 1960.

Esteve Garrell: «Records de noi. Fets i Costums del segle XIX». *El Congost*, núm. 812, 6-4-1902.

La Gralla. Extra Festa Major 1930.

Josep Homs: *Granollers, retalls d'història urbana*. Ed. Tarafa, Editora de Publicacions, 1995.

Lluís Tintó: Memòria de mèrits i Instància sol·licitant la declaració d'utilitat pública de l'Associació Cultural de *Granollers*, 1985.